

نقش مشارکت و توانمندسازی جوامع محلی و تشکل‌ها در حفظ و احیای منابع طبیعی

تو ای پیغمبر ، به رحمت سرشار خدایی ، با امت
نرم و خوش خوی بودی ، اگر درشت خوی و
سخت دل بودی از اطرافت پراکنده می گشتند؛
پس، از ایشان درگذر ، و برایشان آمرزش خواه ،
و با آنان در کار مشورت کن ، و هر گاه تصمیم بر
انجام کار گرفتی بر خدا توکل کن ، که خدا توکل
کنندگان را دوست میدارد .

قرآن کریم . سوره آل عمران، آیه ۱۵۹

سه چالش عمده پیش روی بشر در قرن ۲۱، تغییرات اقلیمی، کمبود آب شیرین و بیابانزایی است و حفظ و احیای پایدار جنگل و مرتع و به عبارتی منابع طبیعی می تواند هر سه دغدغه بشر را کاهش دهد. واقعیت این است که دستیابی به این مهم، صرفاً با تکیه بر اعتبارات و امکانات دولتی امکان پذیر نبوده و تنها در بستر مشارکت مردم محلی و تشکلها است که می توان ضمن بهره گیری از توان مالی و فکری آنها، زمینه اتخاذ تصمیمات کاربردی و منطقی را در حوزه منابع طبیعی فراهم نمود. جلب مشارکت واقعی ذی نفعان و تحقق شعار « از مردم، با مردم و برای مردم » منوط به دخالت و مشارکت مردم و جوامع محلی قبل از اجرا، حین اجرا و بعد از اجرای طرحهای منابع طبیعی است. به عنوان مثال در بحث احیای مرتع، انتخاب عرصه، انتخاب نوع گیاه مرتعی، جمع آوری بذر و تولید نهال، نحوه کاشت، آبیاری و حفاظت و پایش و ارزیابی می بایست با نظر و همراهی مردم محلی صورت گیرد. تنها در این صورت است که مردم محلی با احساس مالکیت و منفعت که از

ضروریات جلب مشارکت می‌باشند، به عرصه احیاء شده احساس تعلق نموده و در حفظ و احیای آن مشارکت خواهند نمود. واقعیت این است که بستر جلب مشارکت (بهره‌گیری از پتانسیل‌های نهفته جوامع و تشکل‌های محلی) توانمندسازی جوامع محلی و تشکل‌ها است دست‌اندرکاران توسعه در سراسر دنیا به شکست برنامه ریزی متمرکز پی برده و تشخیص داده‌اند که جوامع محلی در سامان‌دهی امور خود و استفاده مناسب از منابع که در اختیار ظرفیت بالایی دارند.

نشست گروه محلی روستا - سال ۱۳۸۳

دانش و تجربه ارزشمندی که جوامع محلی بواسطه حضور در محل و ارتباط با مردم و رویارویی با مشکلات بدست آورده اند در خیلی از موارد دانشی منحصر به فرد است. جوامع محلی توانمند مهم‌ترین محور توسعه می‌باشند، زیرا آنان نیازهای منطقه و مشکلات خویش را بهتر از سایرین شناخته و اگر دانش بومی ایشان با دانش نوین همراه گردد، بهترین راهکار برای مدیریت و رفع مشکلات عرصه‌های منابع طبیعی خواهد بود.

به میان مردم برو، با آنها زندگی کن، از آنها بیاموز، با آنها برنامه ریزی کن، با آنها کار کن. از دانسته‌های آنها شروع کن و بر اساس داشته‌های آنها برنامه ریزی کن. با انجام کار به فکر یادگیری باش و به دنبال ارائه الگو و نه صرفاً معرفی یک نمونه باش. همه جانبه نگری را در کارها در نظر داشته باش. این راه نیازمند خود باوری و اتکاء به نفس است و نه انجام کار ما توسط دیگران.

تعریف توانمندسازی

توانمندسازی فرایندی است تدریجی که در آن با ارتقاء مهارت، آگاهی، ایجاد باور و اعتمادسازی می‌توان از امکانات ظرفیت‌های منطقه و پتانسیل‌های بالقوه برای رسیدن به اهداف مورد نظر و رفع نیازها در قالب برنامه زمانبندی استفاده نمود. در واقع افراد یک جامعه محلی می‌توانند با شرکت در کارگاه‌های آموزشی – مشورتی نیازهای خود را بیان، اولویت بندی و خود راهکارهایی برای حل مشکل ارائه نمایند. توانمندسازی پدید آوردن احساس ابراز وجود در فرد و افزایش گزینه‌های پیش روی جوامع محلی می‌باشد.

توانمندسازی جوامع محلی به معنی کار کردن در یک جزیره متروک و دور افتاده نیست. واقعیت این است که نمی‌توان در یک جامعه محلی فعالیت کرد، بدون اینکه جوامع دیگر را در نظر نگرفت. اگر در مسیر توانمندسازی، یک گروه یا سازمان محلی در روستا شکل گیرد این گروه محلی چه مواردی را باید بداند:

- ۱- اعضای این گروه لازم است با تسهیلگری و روش‌های جلب مشارکت در گروه آشنا باشند.
- ۲- اعضای این گروه باید با روش‌های پویایی و مدیریت یک گروه محلی آشنا باشند.
- ۳- اعضای گروه لازم است با روش‌های حل اختلاف در گروه آشنا باشند. مفهوم این مهارت این است که مسئله پیش آمده را حل نمایند به طوری که یک رابطه برد - برد در گروه حاکم باشد.
- ۴- اعضای گروه لازم است که با مفهوم برنامه و پروژه آشنا باشند.
- ۵- اعضای گروه لازم است که با چگونگی تدوین یک پروژه ساده آشنا باشند.
- ۶- اعضای گروه با روش‌های ارتباط مؤثر با همدیگر و دستگاه‌های ذیربط و سایر تشکله‌ها آشنا باشند.

۷- اعضای گروه باید با روش‌های بازاریابی و تجهیز منابع مالی (برگزاری بازارچه‌های محلی، اخذ اعتبارات دولتی روش‌های تشکیل صندوق اعتباری و غیره) آشنا باشند.

۸- اعضای گروه باید با روش‌های ارزیابی مشارکتی آشنا باشند تا هر مدت یکبار برای بهبود مستمر فعالیت‌های خود به ارزشیابی فعالیت‌های صورت گرفته و اصلاح امور بپردازند.

نمایشگاه عرضه عروسک‌ها و صنایع دستی محلی

توانمندسازی و پایداری

یکی از عوامل پایداری، تنوع بخشی می‌باشد. بسیاری از متخصصان، توانمندسازی را نوعی تنوع بخشی می‌دانند. تنوع بخشی در روند تصمیم‌گیری (بجای صرفاً دولتی و بالا به پایین استفاده از تجربه و دانش بومی جوامع محلی و پایین به بالا)، تنوع بخشی در آموزش (بجای صرفاً آموزش‌های کلاسیک، آموزش‌های کاربردی در زمینه ارتقاء دانش و مهارت)، تنوع بخشی در استفاده از انرژی (بجای صرفاً استفاده از سوخت‌های فسیلی، استفاده

از انرژی‌های نو و جایگزین مثل انرژی خورشیدی و بيوگاز)، همه این تنوع بخشی‌ها قدرت انتخاب جوامع محلی و تشکل‌ها را در مواقع بروز مشکلات نظیر کاهش در آمد به دلیل از دست رفتن شغل اصلی نظیر کشاورزی و دامداری بر اثر خشک‌سالی افزایش می‌دهد. تنوع بخشی در آموزش و مهارت، زمینه را برای ایجاد مشاغل جایگزین دامداری فراهم می‌نماید که امروزه یکی از راهکارهای مبانی اصلی در کاهش فشار دام بر مراتع و جنگل‌ها و در نتیجه حفظ پایدار این سرمایه‌های خدادادی است.

دستاوردهای مورد انتظار توانمندسازی جوامع محلی

۱. ایجاد و تقویت تشکل‌ها و سازمان‌های محلی به نحوی که حداکثر گروه‌های جامعه روستایی به ویژه زنان و فقرا را که در روند تصمیم‌سازی نقش مؤثری دارند در بر بگیرد.

۲. خودکفایی مالی جوامع محلی از طریق گردآوری سرمایه‌های اندک مردم در قالب صندوق‌های خرد اعتباری. به این ترتیب سرمایه‌های اندک مردم

محلی، در راستای رفاه، بهبود معیشت، انرژی‌های نو و بهداشت در این جوامع بکار گرفته می‌شود.

۳. ارتقاء و تنوع بخشی به مهارت و آموزش در سطح جوامع محلی، این موضوع زمینه ایجاد مشاغل جایگزین را فراهم می‌نماید و به اثر بخشی تسهیلات اخذ شده از صندوق‌های خرد اعتباری کمک می‌نماید.

۴. مشارکت در روند تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت بر پروژه‌های حفظ و احیای منابع طبیعی

استفاده از تنور گازی (انرژی جایگزین سوخت فسیلی)
برای حفظ مراتع و جنگل‌ها

آموزش و توانمندسازی

برگزاری کارگاه جمع آوری اطلاعات پایه و ترسیم نقشه منابع موجود، کارگاه نیاز سنجی و اولویت بندی آموزشی، کارگاه تجزیه و تحلیل مشکلات (ترسیم درخت مشکلات)، کارگاه ارائه راهکار برای رفع مشکلات، کارگاه تبیین اهداف رفتاری، کارگاه تشکیل گروه یا سازمان محلی و انتخاب سرگروه‌ها، کارگاه آموزش مزایای تشکیل گروه، کارگاه سازماندهی گروه، کارگاه پویایی در گروه، آموزش طرح نویسی، کارگاه تبیین جدول سود و زیان، تشکیل صندوق‌های خرد اعتباری، آموزش مزایای پس انداز

نیازسنجی آموزشی با حضور مردم محلی

و مشارکت مالی، آموزش مدیریت مالی، آموزش کار با دفترچه‌های پس‌انداز صندوق، بررسی طرح‌های ارائه شده در صندوق‌ها، آموزش بازاریابی و انجام نیازسنجی آموزشی از جمله دوره‌های آموزشی مورد نیاز در توانمندسازی است.

تدوین هرگونه برنامه توانمندسازی جوامع محلی، نیازمند توانمندسازی گروه‌های کارشناسی و نمایندگان دستگاه‌های دولتی در همه سطوح می‌باشد تا با تغییرات مدیریتی در طول زمان اجرای پروژه دستخوش تزلزل نگردد.

ایجاد تنوع در مشاغل جایگزین دامداری، راهکاری
برای کاهش فشار دام بر مرتع و جنگل

سه گام اساسی مشارکت و توانمندسازی جوامع محلی و تشکل‌ها

الف - ایجاد سازمان‌های محلی : که حداکثر گروه‌های جامعه روستایی به ویژه زنان، محرومین و جوانان را که معمولاً تصمیمات منطقی و کاربردی اتخاذ می‌نمایند در بر بگیرد.

ب- خودکفایی مالی: پس انداز جوامع محلی هر چند با مبالغ کم به مصداق جمله معروف توسعه یعنی « کوچک زیباست » می‌تواند به عنوان چسب نگهدارنده سازمانهای محلی عمل نماید و منابع مالی خرد (که معمولاً مورد نیاز بهره‌برداران منابع طبیعی می‌باشد) را فراهم نماید. این پس اندازها در قالب صندوق‌های خرد اعتباری ساماندهی می‌شود و تسهیلات کم بهره و فارغ از بروکراسی بانک‌ها را برای مشاغل جایگزین، آموزش، سلامت، انرژی‌های نو و جایگزین در جوامع محلی فراهم می‌نماید و در واقع می‌توان با فقر زدایی واقعی به صورت ماهی گیری یاد دادن نه ماهی دادن، به کاهش روند تخریب منابع طبیعی کمک کرد. نکته جالب توجه این است که یکی از سیاست‌های توسعه روستایی

اتحادیه اروپا برای سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۴ بر پایه مدیریت پایدار منابع طبیعی و توسعه اقتصادی روستا مبتنی بر ایجاد اشتغال و حفظ مشاغل موجود در جوامع محلی و در نهایت فقر زدایی می‌باشد.

ج - ارتقاء و تنوع بخشی به مهارت و آموزش در سطح جوامع محلی: این موضوع زمینه ایجاد مشاغل جایگزینی را فراهم می‌نماید و به اثر بخشی تسهیلات اخذ شده کمک می‌نماید چون اگر اعطای تسهیلات بعد از امر آموزش صورت گیرد این تسهیلات در امر توسعه روستا و نهایتاً حفظ منابع طبیعی موثر خواهد بود.

نکته مهم :

امروزه اعتقاد بر این است که افزایش شاخص توسعه انسانی یک منطقه (متوسط مولفه‌های شاخص آموزش، شاخص سلامت و GDP) می‌تواند به حفظ منابع طبیعی کمک نماید.

تجربیات جهانی در بحث توانمندسازی جوامع محلی در حفظ واحیای منابع طبیعی :

۱- **بنگلادش** : آقای محمد یونس در سال ۱۹۷۶ بانکی را بنام گرامین بانک (گرامین در زبان بنگلادشی به معنای روستا می‌باشد) ایجاد نمود که زنان روستایی در قالب سازمانهای محلی پس اندازه‌های اندک خود را در این بانک جمع آوری و اعطای تسهیلات آن با اولویت فقرا و زنان می‌باشد. در حال حاضر بیش از ۸۰ هزار روستا در بنگلادش تحت پوشش بیش از ۲۵۰۰ شعبه این بانک قرار دارند و ۶۵ درصد از وام گیرندگان از خط فقر عبور کرده اند.

۲- **آقای دکتر هیراماتسو** : در سال ۱۹۷۹ وقتی استاندار استان اویتای ژاپن بود طرح هر روستا یک محصول (OVOP) را آغاز کرد و هدف او زنده کردن و احیای مجدد مشاغل مزیت دار در هر روستا، با کمک پس اندازه‌های مردم، کمک دولت و همراه با آموزش و ایجاد بازارهای محلی بود.

۳- آقای شعیب سلطان خان: در سال ۱۹۸۲ برنامه ملی توسعه روستایی پاکستان (NRSP) را با تکیه بر ایجاد سازمانهای محلی، صندوقهای خرد اعتباری و ارتقاء آموزش و مهارت به انجام رساند و در حال حاضر ۱۶۲ هزار سازمان محلی تحت پوشش این برنامهها هستند. مشاغل جایگزین و متنوع ایجاد شده به حفظ منابع طبیعی کمک می‌نماید.

چند نکته مهم و کلیدی :

نکته اول؛ اعضای سازمان محلی در نظر داشته باشند که نظر تک تک آنها در برنامه ریزی حائز اهمیت می‌باشد.

نکته دوم؛ سازمان محلی می‌بایست ابتدا از اعتمادسازی آغاز کند و در تمام طول جریان فعالیت‌های خود توجه خاصی به افزایش اعتماد داشته باشد.

نکته سوم؛ گروه باید به این مسئله اهمیت بدهد که تشکیل جلسه می‌بایست همراه با دستور جلسه و صورتجلسه باشد. از فعالیت‌های گروه باید گزارش‌های مکتوب تهیه شود. یک نفر از میان اعضای سازمان محلی به انتخاب خود اعضاء سازمان محلی می‌تواند نقش دبیر گروه را ایفا کند و تلاش نماید تا این مکتوبات به درستی پیگیری و انجام شود. این خود بخشی از فعالیت‌های مستندسازی گروه محلی است.

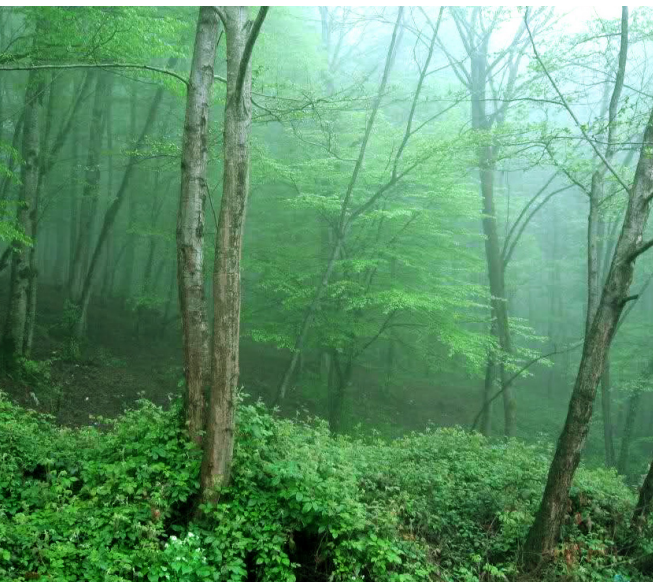

حفاظت از منابع طبیعی با مشارکت جوامع محلی و تشکلهای منابع طبیعی فرایندی است ممتد و در طول زمان و مدام در حال اخذ بازخورد و اصلاح مشکلات احتمالی است. وقتی شیوه گفت و شنود یا مشورت جمعی در بین جامعه به یک امر مستمر و در عین حال آگاهانه و با در نظر گرفتن نظر اعضا و مشارکت ایشان صورت گیرد، به تدریج احساس تعلق به محیط زندگی در افراد بیشتر شده چرا که در چنین نشست‌هایی افراد از نقاط قوت و کاستی‌های محل زندگی خود آگاه و در می‌یابند که باید مراقب باشند تا منابع طبیعی محل سکونت آنها که حکم سرمایه ملی را دارد، حفظ شود. در این صورت است که می‌توان گفت جوامع محلی در فرایند توانمندسازی قدرت لازم را به دست آورده‌اند.

برای حصول نتایج بهتر می‌توان توانمندسازی را در حوزه منابع طبیعی به سه بخش تقسیم نمود:

- ۱- توانمندسازی مسئولان و مدیران و کارشناسان
- ۲- توانمندسازی جوامع محلی و بهره‌برداران و افراد مرتبط با آنها مانند شوراها، دهیاری‌ها و شرکت‌های تعاونی
- ۳- سازمانهای مردم نهاد و ساختارهای محلی به عنوان رابط این دو گروه.

۱۳۹۴

2015 - 2016

2015 Jun - July
۱۴۳۶ - رمضان - شوال

تیر

۲۷	۲۰	۱۳	۶		شنبه
۲۸	۲۱	۱۴	۷		یکشنبه
۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	دوشنبه
۳۰	۲۳	۱۶	۹	۲	سه شنبه
۳۱	۲۴	۱۷	۱۰	۳	چهارشنبه
	۲۵	۱۸	۱۱	۴	پنجشنبه
	۲۶	۱۹	۱۲	۵	جمعه

۱۷- شهادت حضرت علی بن ابی‌طالب (ع) ۱۱ فروردین - ۲۷ فروردین
۱۸- تعطیل به مناسبت عید سعید فطر

2015 Mar - Apr
۱۴۳۶ - جمادی الثانی - رجب

فروردین

۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	شنبه
۳۰	۲۳	۱۶	۹	۲	یکشنبه
۳۱	۲۴	۱۷	۱۰	۳	دوشنبه
	۲۵	۱۸	۱۱	۴	سه شنبه
	۲۶	۱۹	۱۲	۵	چهارشنبه
	۲۷	۲۰	۱۳	۶	پنجشنبه
	۲۸	۲۱	۱۴	۷	جمعه

۱- آغاز نوروز ۲- عید نوروز ۳- عید نوروز ۴- عید نوروز ۵- شهادت حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها (ع) ۱۱ فروردین - ۱۲ روز جمهوری اسلامی ایران ۱۳- روز طبیعت

2015 July - Aug
۱۴۳۶ - شوال - ذی القعدة

مرداد

۲۴	۱۷	۱۰	۳	۳۱	شنبه
۲۵	۱۸	۱۱	۴		یکشنبه
۲۶	۱۹	۱۲	۵		دوشنبه
۲۷	۲۰	۱۳	۶		سه شنبه
۲۸	۲۱	۱۴	۷		چهارشنبه
۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	پنجشنبه
۳۰	۲۳	۱۶	۹	۲	جمعه

۲۰- شهادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام (ع) ۱۸ اردیبهشت

2015 Apr - May
۱۴۳۶ - رجب - شعبان

اردیبهشت

۲۶	۱۹	۱۲	۵		شنبه
۲۷	۲۰	۱۳	۶		یکشنبه
۲۸	۲۱	۱۴	۷		دوشنبه
۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	سه شنبه
۳۰	۲۳	۱۶	۹	۲	چهارشنبه
۳۱	۲۴	۱۷	۱۰	۳	پنجشنبه
	۲۵	۱۸	۱۱	۴	جمعه

۱۲- ولادت حضرت امام علی بن ابی‌طالب (ع) ۲۳- سال قیل از هجرت ۲۶- هجرت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله ۱۳- سال قیل از هجرت

2015 Aug - Sep
۱۴۳۶ - ذی القعدة - ذی الحجة

شهریور

۲۸	۲۱	۱۴	۷		شنبه
۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	یکشنبه
۳۰	۲۳	۱۶	۹	۲	دوشنبه
۳۱	۲۴	۱۷	۱۰	۳	سه شنبه
	۲۵	۱۸	۱۱	۴	چهارشنبه
	۲۶	۱۹	۱۲	۵	پنجشنبه
	۲۷	۲۰	۱۳	۶	جمعه

2015 May - Jun
۱۴۳۶ - شعبان - رمضان

خرداد

۲۳	۱۶	۹	۲	۳۰	شنبه
۲۴	۱۷	۱۰	۳	۳۱	یکشنبه
۲۵	۱۸	۱۱	۴		دوشنبه
۲۶	۱۹	۱۲	۵		سه شنبه
۲۷	۲۰	۱۳	۶		چهارشنبه
۲۸	۲۱	۱۴	۷		پنجشنبه
۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱	جمعه

۱۲- ولادت حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف ۱۱- رجعت حضرت امام خمینی (ره) ۱۰- قیام خمین ۱۲ خرداد (۱۳۲۱ هـ)

۱۳۹۴

2015 - 2016

2015-16 Dec-Jan
۱۴۳۷ ربيع الاول - ربيع الثاني

دی

۲۶	۱۹	۲۸	۱۲	۲۱	۵	۱۴	شنبه
۱۶	۹	۲	۲۱	۲۲	۶	۱۵	یکشنبه
۱۷	۱۰	۳	۲۲	۲۳	۷	۱۶	دوشنبه
۱۸	۱۱	۴	۲۳	۲۴	۸	۱۷	سه شنبه
۱۹	۱۲	۵	۲۴	۲۵	۹	۱۸	چهارشنبه
۲۰	۱۳	۶	۲۵	۲۶	۱۰	۱۹	پنجشنبه
۲۱	۱۴	۷	۲۶	۲۷	۱۱	۲۰	جمعه
۲۲	۱۵	۸	۲۷	۲۸	۱۲	۲۱	
۲۳	۱۶	۹	۲۸	۲۹	۱۳	۲۲	
۲۴	۱۷	۱۰	۲۹	۳۰	۱۴	۲۳	
۲۵	۱۸	۱۱	۳۰		۱۵	۲۴	

۱۱-۱۰-۲۳ شهادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله (۲۳-سال میل از هجرت) و ولادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام (۸۳ هـ ق)

2015 Sep-Oct
۱۴۳۶-۳۷ محرم

مهر

۲۵	۱۸	۱۱	۳	۴	۱۲	شنبه
۱۷	۱۰	۳	۲۶	۲۷	۱۳	یکشنبه
۱۸	۱۱	۴	۲۷	۲۸	۱۴	دوشنبه
۱۹	۱۲	۵	۲۸	۲۹	۱۵	سه شنبه
۲۰	۱۳	۶	۲۹	۳۰	۱۶	چهارشنبه
۲۱	۱۴	۷	۳۰		۱۷	پنجشنبه
۲۲	۱۵	۸		۱	۱۸	جمعه
۲۳	۱۶	۹		۲	۱۹	
۲۴	۱۷	۱۰		۳	۲۰	
۲۵	۱۸	۱۱		۴	۲۱	
۲۶	۱۹	۱۲		۵	۲۲	
۲۷	۲۰	۱۳		۶	۲۳	

۱۱-۱۰-۲۳ شهادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله (۲۳-سال میل از هجرت) و ولادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام (۸۳ هـ ق)

2016 Jan-Feb
۱۴۳۷ ربيع الثاني - جمادی الاولى

بهمن

۲۴	۱۷	۱۰	۳	۱۲	۱۳	شنبه
۱۳	۶	۳۰	۲۳	۲۴	۱۴	یکشنبه
۱۴	۷	۳۱	۲۴	۲۵	۱۵	دوشنبه
۱۵	۸	۱	۲۵	۲۶	۱۶	سه شنبه
۱۶	۹	۲	۲۶	۲۷	۱۷	چهارشنبه
۱۷	۱۰	۳	۲۷	۲۸	۱۸	پنجشنبه
۱۸	۱۱	۴	۲۸	۲۹	۱۹	جمعه
۱۹	۱۲	۵	۲۹		۲۰	
۲۰	۱۳	۶		۱	۲۱	
۲۱	۱۴	۷		۲	۲۲	
۲۲	۱۵	۸		۳	۲۳	
۲۳	۱۶	۹		۴	۲۴	

۲۲- پیروزی انقلاب اسلامی ایران و سقوط نظام شاهنشاهی (۱۳۵۷ هـ ش)

2015 Oct-Nov
۱۴۳۷ محرم - صفر

آبان

۲۳	۱۶	۹	۲	۳۰	۲۱	شنبه
۱۴	۷	۳۱	۲۴	۲۵	۲۲	یکشنبه
۱۵	۸	۱	۲۵	۲۶	۲۳	دوشنبه
۱۶	۹	۲	۲۶	۲۷	۲۴	سه شنبه
۱۷	۱۰	۳	۲۷	۲۸	۲۵	چهارشنبه
۱۸	۱۱	۴	۲۸	۲۹	۲۶	پنجشنبه
۱۹	۱۲	۵	۲۹	۳۰	۲۷	جمعه
۲۰	۱۳	۶		۱	۲۸	
۲۱	۱۴	۷		۲	۲۹	
۲۲	۱۵	۸		۳	۳۰	
۲۳	۱۶	۹		۴	۳۱	

۱۱-۱۰-۲۳ شهادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله (۲۳-سال میل از هجرت) و ولادت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام (۸۳ هـ ق)

2016 Feb-Mar
۱۴۳۷ جمادی الاولى - جمادی الثاني

اسفند

۲۹	۲۲	۱۵	۸	۱۱	۲۰	شنبه
۱۹	۱۲	۵	۲۸	۲۹	۲۱	یکشنبه
۲۰	۱۳	۶	۲۹	۳۰	۲۲	دوشنبه
۲۱	۱۴	۷	۳۰		۲۳	سه شنبه
۲۲	۱۵	۸		۱	۲۴	چهارشنبه
۲۳	۱۶	۹		۲	۲۵	پنجشنبه
۲۴	۱۷	۱۰		۳	۲۶	جمعه
۲۵	۱۸	۱۱		۴	۲۷	
۲۶	۱۹	۱۲		۵	۲۸	
۲۷	۲۰	۱۳		۶	۲۹	
۲۸	۲۱	۱۴		۷	۳۰	

۲۳- شهادت حضرت قائم زهرا سلام الله علیها (۱۱ هـ ق) - ۲۲ روز میل شدن صفت نعت ایران (۱۳۳۷ هـ ش)

2015 Nov-Dec
۱۴۳۷ صفر - ربيع الاول

آذر

۲۸	۲۱	۱۴	۷	۱۲	شنبه	
۱۹	۱۲	۵	۲۸	۲۹	۲۱	یکشنبه
۲۰	۱۳	۶	۲۹	۳۰	۲۲	دوشنبه
۲۱	۱۴	۷	۳۰		۲۳	سه شنبه
۲۲	۱۵	۸		۱	۲۴	چهارشنبه
۲۳	۱۶	۹		۲	۲۵	پنجشنبه
۲۴	۱۷	۱۰		۳	۲۶	جمعه
۲۵	۱۸	۱۱		۴	۲۷	
۲۶	۱۹	۱۲		۵	۲۸	
۲۷	۲۰	۱۳		۶	۲۹	

۱۱-۱۰-۲۳ شهادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله (۲۳-سال میل از هجرت) - شهادت حضرت امام حسن علیه السلام (۲ هـ ق) - ۲۱ شهادت حضرت امام رضا علیه السلام (۲۱-۲۰ هـ ق)

۱۵۰۴

شماره تماس رایگان
مردم شریف ایران با یگان
حفاظت از منابع طبیعی در خصوص گزارش
قطع درختان جنگل، بوته‌کشی، تخریب و تصرف
اراضی ملی، آتش سوزی جنگل و ...

منابع طبیعی، با مردم، برای مردم

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور
دفتر ترویج و مشارکت‌های مردمی

۱۳۹۳